

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2025-4\(118\)-42-47](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2025-4(118)-42-47)

УДК 821(477):378:7.02

Інна Григорівна Черкесова,

професор, заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри образотворчого мистецтва Волинського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна, in_dizain@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-3274-2220>

ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ КОМПОЗИЦІЙ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 023 ЗА ТЕМОЮ «ОЛЕНА ПЧІЛКА – ЗІРКА УКРАЇНСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

У статті представлено авторську педагогічну технологію створення навчально-творчих графічних композицій у процесі викладання академічного рисунка студентам спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація». Розкрито можливості поєднання академічного аналізу форми з творчим переосмисленням образів національної культурної спадщини (на прикладі постаті Олени Пчілки). Доведено, що такий підхід сприяє підвищенню навчальної мотивації, розвитку аналітичного й образного мислення та формуванню професійної самооцінки майбутніх митців.

Ключові слова: академічний рисунок, навчально-творча композиція, мистецька освіта, студенти спеціальності 023, Genius Lokus, Олена Пчілка.

Вступ. Образотворче мистецтво є однією з фундаментальних форм пізнання світу людиною, а рисунок – базовою основою всіх видів професійної художньої діяльності. Саме академічний рисунок у закладах вищої мистецької освіти виконує функцію формування професійного бачення, аналітичного мислення, відчуття пропорцій, конструкції, світлотіньових співвідношень і композиційної цілісності.

Традиційна академічна методика навчання рисунка ґрунтується на аналізі тривимірної форми та її відтворенні

на площині засобами лінії, штриха й тону. Однак у сучасних умовах мистецької освіти дедалі гостріше постає проблема мотивації студентів закладів вищої освіти до осмисленого виконання навчальних завдань. Практика засвідчує, що робота з класичними гіпсовими моделями античних персонажів нерідко зводиться до механічного копіювання натури без глибокого емоційного й смислового залучення здобувачів освіти. У зв'язку з цим необхідним стає пошук педагогічних підходів, які, не порушуючи академічних засад

рисунка, активізують особистісне ставлення студентів до освітнього процесу, сприяють розвитку творчої ініціативи та професійної рефлексії. Одним із таких підходів є поєднання академічного аналізу форми з творчим переосмисленням образів національної культурної спадщини.

Особливої актуальності такий підхід набуває в сучасних умовах розвитку вищої освіти України, що перебуває у стані глибоких трансформацій, зумовлених євроінтеграційними процесами, цифровізацією освітнього простору та викликами воєнного часу. Формування фахових компетентностей майбутніх художників сьогодні неможливе без опори на національні культурні смисли, що сприяють утвердженню ціннісних орієнтирів, професійної відповідальності та усвідомлення ролі митця в суспільстві. Поєднання академічної школи рисунка з творчим осмисленням образів української культурної спадщини дозволяє не лише зберегти фундаментальні засади мистецької освіти, а й адаптувати їх до сучасних соціокультурних запитів, забезпечуючи цілісний розвиток особистості студента, його здатність до саморефлексії, критичного мислення та творчого самовираження в національному й глобальному контекстах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі образотворчого мистецтва перебуває в центрі уваги багатьох сучасних дослідників, що зумовлено необхідністю модернізації мистецької освіти в умовах глобалізації. Фундаментальне значення для нашого дослідження мають праці О. Шевнюк [12–14], у яких цілісно обґрунтовано теоретико-методологічні та загальнодидактичні засади навчання образотворчого мистецтва і рисунка у вищій школі. Вчена акцентує на важливості поєднання класичних академічних традицій із сучасними вимогами до формування професійної компетентності студентів. Водночас, як наголошує О. Горбаченко [1], підготовка майбутніх художників у закладах вищої освіти має ґрунтуватися не лише на відпрацюванні професійних навичок, а й на розвитку творчої ініціативи,

рефлексивного мислення та здатності до самостійного художнього пошуку, що безпосередньо корелює із завданнями академічного рисунка. У контексті проблеми збереження академічних традицій та впровадження інновацій у навчання рисунка О. Ковальчук [2] та Н. Прохорова [7] розглядають академічний рисунок як фундамент творчої грамотності та особистісного розвитку митця. У ширшому теоретичному вимірі ідеї інтеграції аналітичного та образного мислення в мистецькій освіті знаходять підтвердження у працях Е. Айснера, який обґрунтовує визначальну роль мистецтва у формуванні когнітивних процесів, здатності до інтерпретації, асоціативного мислення та смислотворення, що є принципово важливим для підготовки сучасного художника-професіонала [135].

Важливим для нашого дослідження є також положення М. Лещенко [3] про роль освітнього середовища як чинника формування творчого потенціалу здобувачів мистецької освіти, де освітнє середовище постає не лише як простір навчання, а як мотиваційний і ціннісний контекст художньої діяльності [11]. Зasadничою для нашої розвідки є стаття Є. Миропольської та Н. Миропольської [4], де обґрунтовано поняття Genius Locus як інтелектуально-творчого простору, що стимулює художню діяльність і формує внутрішню мотивацію здобувачів освіти.

Аналіз публікацій, присвячених культурно-освітній діяльності Олени Пчілки (Г. Пилипенко [6], Л. Новаківська [5]), розкривають її роль у формуванні української національної ідентичності, освітніх і виховних ідеалів, а отже, залучення постатей української культури в освітній процес як чинника ціннісного та емоційного наповнення мистецької освіти є доцільним і актуальним.

Мета статті — проаналізувати авторську педагогічну технологію створення навчально-творчої композиції на основі актуалізації вітчизняної культурної спадщини (на прикладі створення навчально-творчих графічних композицій образу Олени Пчілки студентами спеціальності 023). Означена технологія допомагає реалізувати підхід, де теоретичні засади академічного нав-

чання поєднуються з практико-орієнтованими завданнями і методичними рекомендаціями до них та актуалізацією національної культурної спадщини, зокрема крізь призму постаті Олени Пчілки. Завданнями дослідження є: обґрунтувати педагогічну доцільність поєднання академічного рисунка з творчим переосмисленням образу історичної постаті; охарактеризувати етапи реалізації авторської технології; проаналізувати зміст, методи й результати навчально-творчої діяльності студентів на цих етапах.

Основний текст статті. За освітньою програмою з академічного рисунка студенти 2-го курсу спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» аналізують засобами рисунка форми гіпсових моделей голів міфологічних та історичних персонажів. В основі методики лежить лінійно-конструктивний рисунок та світлотіньове моделювання. Головним завданням здобувачів освіти під час такої роботи є знаходження пропорцій частин форми до цілого, масштабу на форматі, тональних градацій на самій формі, а також тональності форми до фону. Студенти роблять рисунки з моделей голів, наприклад, Гатамелатти, Венери та ін. Практичні поради щодо супроводу студентів подано в методичних рекомендаціях авторки [10–11]. У межах цієї статті зосередимося на висвітленні аспекту поєднання традиційної академічної послідовності роботи з натури (лінійно-конструктивний аналіз, світлотіньове моделювання) та на подальшому створенні навчально-творчих композицій, що реалізувалося завдяки розробленій авторкою технології.

Наше дослідження здійснювалося у процесі проведення практичних занять з академічного рисунка зі студентами 2-го курсу першого (бакалаврського) рівня освіти спеціальності 023 на базі Волинського національного університету імені Лесі Українки. Важливим чинником стала організація занять у просторі Волинської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки, де розміщено гіпсову модель погруддя видатної українки, берегині культури та мови Олени Пчілки роботи київського скульптора Миколи Обезюка.

Ґрунтуючись на академічній традиції та інтегруючи в неї підхід Genius Locus [4], авторка статті розробила **технологію створення навчально-творчої композиції на основі актуалізації вітчизняної культурної спадщини** (далі – технологія). Дана технологія розглядається як поетапний процес трансформації академічного знання у творчий образ, де об'єктом рефлексії виступає видатний діяч мистецтва і культури України. Розкриємо етапи технології на прикладі створення образу Олени Пчілки.

Етап 1. Концептуально-мотиваційний (занурення у простір «Genius Locus»).

Зміст роботи на цьому етапі полягав у формуванні інформаційно-емоційного підґрунтя, що виступало мотиваційним рушієм пізнавально-дослідницької і навчально-творчої роботи здобувачів освіти. Студенти відвідували бібліотеку, ознайомлювалися з архівними матеріалами, фотографіями, орнаментами та книжковими виданнями. Простір бібліотеки, проведення лекцій і бесід завідувачкою краєзнавчого відділу бібліотеки Наталією Хом'як про особистість Олени Пчілки, демонстрація візуальних історичних матеріалів: фотографій з альбомів, орнаментів з колекції самої Олени Пчілки, творів великої українки, присутність студентів на конференції з нагоди ювілею бібліотеки – все надихало занурюватися глибше в тему дослідження. Тут же, на конференції студенти презентували 12 томів творів Олени Пчілки, виданих філологами Волинського національного університету імені Лесі Українки під керівництвом професора Ю. В. Громика.

Викладач наголошував і привертав увагу студентів до різних фактів з життя Олени Пчілки, котра ходила вулицями Луцька, насолоджувалася красою природи, замка Любарта, архітектурою старого міста... Житло, що орендувала родина Косачів у 80–90-х рр. XIX ст. по вул. Кафедральній, 23 м. Луцька, міститься неподалік навчального корпусу факультету культури і мистецтв Волинського Національного університету імені Лесі Українки, тож молоді люди могли уявляти, що потрапляло в поле уваги Олени Пчілки, чим вона могла

милуватися і що її надихало – об'єкти архітектури, природа, міські пейзажі, містяни.... Усі дії викладача та інших залучених фахівців створювали простір Genius Lokus, у якому студенти усвідомлювали, що історія поруч, що велика українка Олена Пчілка, її геніальна дочка Леся Українка та вся родина Косачів випромінюють енергію творчості, любові до України, до мови, до культури у сьогоденні українців. Простір Genius Lokus, інформаційно й емоційно насичений, заохочував студентів не тільки досліджувати непересічну особистість Ольги Петрівни Косач з дому Драгоманових, а й викликав бажання втілити її образ у творі мистецтва.

Використані викладачем *методи*: «занурення» в автентичне середовище, лекція-бесіда, візуально-архівний аналіз, метод емоційного стимулювання, – сприяли результатам: утворенню емоційної залученості, накопиченню візуального та смислового матеріалу, формуванню цілісного уявлення про історичну постать у студентів та бажання його втілити оригінальним способом у тематичних композиціях. Отже, у студентів сформувалась мотивація до сприйняття і виконання навчально-творчого завдання – виконати рисунки за академічною методикою з опертям на отримані ними компетентності й проявити при цьому творчий підхід.

Етап 2. Аналітично-академічний (натурне моделювання).

Зміст роботи: виконання рисунка гіпсового погруддя Олени Пчілки (авторства М. Обезюка). Студенти мали самостійно вирішити лінійно-конструктивну побудову, відшукати пропорційні співвідношення, масштаб у форматі та здійснити світлотіньове моделювання форми. При цьому застосовувалися *методи*: лінійно-конструктивного аналізу, світлотіньового моделювання, порівняльного аналізу натури та рисунка. У результаті на цьому етапі студенти створили академічно грамотний рисунок гіпсової моделі, з опануванням пластичних особливостей портретної форми.

Етап 3. Творчо-трансформаційний (композиційний пошук).

Зміст роботи включав перехід від копіювання натури до створення авторського образу. Студенти розробляли ес-

кізи, де поєднували академічну основу з творчими елементами, що відображалися у символіці, орнаментіці, кольорних акцентах. При цьому задіяно *методи*: ескізування, творчої інтерпретації, композиційних акцентів (акцентування кольором), індивідуальної творчої траєкторії.

Підсумовуючи два попередні етапи технології, слід зазначити, що студенти захоплено і в той же час відповідально виконували завдання. На початку самостійної роботи розробили ескізи задуманої творчої композиції образу, затвердили їх у викладача, а потім почали створювати саму композицію рисунка графітними олівцями та акцентували деталі червоним кольором, використовуючи акварель, кольорові олівці. Допомогали студентам у пошуку і створенні образу перегляди альбомів з образотворчого мистецтва з метою ознайомлення з різними художніми техніками.

Результатом роботи студентів стало створення навчально-творчої графічної композиції, що набула рис індивідуального стилістичного вирішення та має глибокий зміст.

Етап 4. Презентаційно-рефлексивний (соціалізація творчого продукту).

Зміст роботи. Твори студентів експонувалися в публічному просторі – бібліотеці, музеї, театрі, що дозволило їм відчувати себе творчими особистостями, фахівцями, праця яких є важливою для суспільства, для людей різних поколінь у їх прагненні долучатися і глибше знайомитися з українською культурою і мистецтвом, дізнаватися більше і завоювати українські цінності. Під час експонування студентських композицій на заходах з презентації 12-томника праць великої українки у Волинській ОУНБ імені Олени Пчілки (м. Луцьк) та в Літературно-меморіальному музеї Лесі Українки (м. Звягіль), а також на прем'єрі вистави за казкою «Сон-мрія» Олени Пчілки у Волинському академічному обласному театрі ляльок (м. Луцьк) студенти мали можливість обговорити результати своєї діяльності з фахівцями та громадськістю.

Задіяні викладачем *методи* – виставкова діяльність (експозиційний метод), метод саморефлексії, метод

професійної апробації результатів – сприяли розвитку професійної впевненості, популяризації національної спадщини серед близьких і друзів, інтеграції творчої діяльності студентів у соціокультурний простір.

Коротко висвітливо ідею та особливості студентських робіт (див. сторінки 2 і 3 кольорової обкладинки) на окремих прикладах. Кожний автор-виконавець передав власне уявлення про дивовижну особистість Олени Пчілки:

– Роботи Борисенко Єльвіри (рис. 1.0, 1.1) – приклади академічного рисунка й водночас творчого опрацювання образу. Зазначимо, що одна з композицій Єльвіри була надрукована на першій сторінці газети «Рідний край» (№ 12 від 20.06.2025 р.) і викликав зацікавленість та схвальні відгуки читачів.

– Роботи Дещинської Марії (рис. 2.0, 2.1), Мельничук Анастасії (рис. 3.1) і Тимофєєва Дмитра (рис. 4.0) поєднані ідеєю авторів синтезувати у зображення (портрет) орнамент червоного кольору як символу України.

– Роботи Войчик Наталії (рис. 5.0., 5.1.) і Лебедь Анастасії (рис. 6.1) виконані з допомогою графічних програм та ШІ – однак на основі створених власноруч ескізів, що дозволило авторкам і глядачам побачити і зрозуміти важливість фундаменту – професійного володіння основами і технікою академічного рисунка.

– Попри ще не зовсім досконале володіння техніками рисунка, композиції Богдан Юлії (рис. 7.1), Косянчук Катерини (рис. 8.1), Панасюк Дарії (рис. 9.1) передають глибину мислення виконавиць. Так, Ю. Богдан у своїй роботі (рис. 7.1) спромоглася показати ціннісний вибір Олени Пчілки: родина, навчання як розвиток інтелектуальний і духовний, мотивація до творчого переосмислення буття, опанування ремесел. К. Косянчук (рис. 8.1) підкреслила, що період розквіту особистості Олени Пчілки припав на добу Модерну. В основі композиції – овалної форми фотопортрет Ольги Косач-Драгоманової, європейської жінки, а кути уявного паспарту прикрашено декоративною лінією «удар хлиста», що стала символом доби Модерну. Коричневі тони підкреслюють належність світлина до XIX століття. Робота

Д. Панасюк (рис. 9.1) створена у руслі стилізацій сучасного мистецтва. Авторка поєднала портретне зображення, виконане графітним олівцем та тушшю, з жовтим кольором, що символізує мед – продукт роботи бджіл. Унизу композиції англійською мовою у формі деформованого текучого шрифту написано «honey» (мед) – так студентка передала власні асоціації від поєднання псевдоніму Олени Пчілки з «медом» її інтелектуальних та творчих досягнень у літературі, культурі, на педагогічній ниві.

- Студентка Я. Климчук (рис. 10) у своїй композиції намагалася передати відчуття лету роздумів, мислення через хвилюподібну вертикальну стрічку орнаменту. Відчуття вічних цінностей виконавиця передала блакитним кольором неба і рядками вірша Олени Пчілки про рідний край – то слова, звернені до нас, до майбутніх поколінь на українській землі.

Зазначена технологія була впроваджена в освітній процес впродовж 2023–2024 рр. на базі Волинського національного університету імені Лесі Українки, а методичні поради для викладачів закладів вищої освіти описано в методичних рекомендаціях авторки (рекомендовані до друку науково-методичною радою цього ж університету: Протокол № 6 від 15 лютого 2023 р. та Протокол № 4 від 20 грудня 2023 р.) [10–11]. Приклади навчально-творчих композицій студентів групи Мистецтво–22 кафедри образотворчого мистецтва Волинського національного університету імені Лесі Українки висвітлено у каталозі «Олена Пчілка – зірка українського відродження», укладеного авторкою статті. Титул цього каталога прикрашає графічна ілюстрація погруддя Олени Пчілки, обрамленого шрифтовими написами, що створила авторка статті [9].

З досвіду впровадження розробленої нами технології підкреслюємо її значення у професійному, творчому й особистісному розвитку здобувачів освіти. Вважаємо, що технологія дозволяє:

- реалізувати інтегративний підхід, де фахові компетентності, зокрема опанування студентами академічного рисунка, поєднуються з розвитком їхньої

креативності, уміння творчо самовиражатися – від зародження до втілення творчого задуму;

- теоретичні засади як фундаментальні основи підготовки майбутніх фахівців підкріплюються їхнім практико-орієнтованим досвідом;

- освітній процес набуває виховного характеру через актуалізацію національної ідентичності, формування національної свідомості, гідності.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що академічний рисунок у системі вищої мистецької освіти залишається базовою дисципліною формування професійних компетентностей майбутніх художників, однак його ефективність значно зростає за умови поєднання традиційної академічної методики з особистісно орієнтованими та культурно зумовленими педагогічними підходами. Залучення образів національної культурної спадщини до процесу навчання сприяє глибшому осмисленню навчальних завдань і формуванню ціннісного ставлення студентів до художньої діяльності.

Авторкою доведено, що запропонована нею технологія створення навчально-творчих композицій на основі академічного аналізу гіпсової форми забезпечує перехід від репродуктивного виконання навчальних завдань до усвідомленої творчої діяльності здобувачів освіти. Такий підхід активізує аналітичне й образне мислення студентів, розвиває здатність до художньої інтерпретації, професійної рефлексії та самостійного творчого пошуку, що є необхідними складниками фахової підготовки митця.

Важливим результатом дослідження є обґрунтування ролі освітнього середовища типу Genius Locus як мотиваційного простору, що поєднує академічне навчання з культурно-історичним контекстом. Реалізація занять у такому середовищі сприяє підвищенню навчальної мотивації, формуванню професійної самооцінки студентів та усвідомленню соціальної значущості мистецької діяльності, що відповідає сучасним завданням модернізації вищої мистецької освіти України.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні можливостей

адаптації запропонованої педагогічної технології до інших фахових дисциплін мистецького спрямування та використання цифрових і міждисциплінарних підходів у формуванні навчально-творчого середовища.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Горбаченко О. В. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх художників у закладах вищої освіти. *Мистецтво та освіта*. 2022. № 4 (106). С. 22–27. DOI: [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2022-4\(106\)-22-27](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2022-4(106)-22-27)
2. Ковальчук О. М. Академічний рисунок у контексті сучасної мистецької освіти: збереження традицій та інноваційні підходи. *Наукові записки. Серія: Мистецтвознавство*. 2021. № 3. С. 45–51.
3. Лещенко М. П. Освітнє середовище як чинник розвитку творчого потенціалу здобувачів мистецької освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2023. № 1. С. 98–106. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2023.01/098-106>.
4. Миропольська Є. В., Миропольська Н. Є. Мистецька освіта: Genius Locus як мотиваційний імпульс творчості. *Мистецтво та освіта*. 2025. № 3 (117). С. 34–38. DOI: [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2025-3\(117\)-34-38](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2025-3(117)-34-38).
5. Новаківська Л. В. «Молода Україна» Олени Пчілки та її погляди на проблеми дитячого читання. *Літературне місто. Онлайн-бібліотека української літератури*. URL: <https://litmisto.org.ua/?p=25603>.
6. Пилипенко Г. Олена Пчілка в експозиційно-виставковій діяльності Звягельського літературно-меморіального музею Лесі Українки. Освіта та виховання в родині Косачів. *Педагогічне краєзнавство: стратегічні орієнтири сучасного педагогічного процесу* : матеріали VIII Всеукр. Косачівських пед. читань (22 червня 2023 р., м. Луцьк) / упоряд. : О. Й. Дем'янюк, А. М. Силук. Луцьк : Волинський ІППО, 2023. С. 144. URL: <https://vippo.org.ua/files/conference/-2023--1702470030933646.pdf>
7. Прохорова Н. А. Академічний рисунок як фундамент творчої грамотності для формування творчої особистості. *Art-prostep*. 2016. № 2. С. 99–102. URL: <https://files.core.ac.uk/download/pdf/78041897.pdf>.
8. Сотник Л. І. Історія методів викладання рисунка. *Дизайн-освіта 2015: концепція сучасної мистецько-дизайнерської освіти України в умовах євроінтеграції*. 2015. № 7. С. 138–142. URL: <https://www.visnik.org.ua/pdf/v2015-07-23-sotnyk.pdf>.

9. Черкесова І. Г. Олена Пчілка – зірка українського відродження : каталог. Навчальні й творчі роботи з рисунка студентів групи Мист-22 та групи Мист-52. 2025. Луцьк : Репозитарій ВНУ імені Лесі Українки. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/28288>.

10. Черкесова І. Г. Рисунок. Торс Венери (гіпсова модель) : методичні рекомендації. Луцьк, 2023. Ч. 1. 27 с. Репозитарій ВНУ імені Лесі Українки. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/25904>.

11. Черкесова І. Г. Рисунок. Торс Венери (гіпсова модель) : методичні рекомендації. Луцьк, 2024. Ч. 2. 36 с. Репозитарій ВНУ імені Лесі Українки. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/23251>.

12. Шевнюк О. Л. Загальнодидактичні основи навчання рисунка студентів закладів вищої художньої освіти. *Мистецтво та освіта*. 2023. № 2 (108). С. 10–14. DOI: [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-2\(108\)-10-14](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-2(108)-10-14).

13. Шевнюк О. Л. Методика навчання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах : навчальний посібник. Київ : Освіта України, 2017. 311 с.

14. Шевнюк О. Л. Теоретичні основи навчання образотворчого мистецтва у вищих художніх навчальних закладах. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. С. 202–206. URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5fa14e17-620a-4ca5-89bd-2445d764e8dc/content>

15. Eisner E. W. *The Arts and the Creation of Mind*. New Haven : Yale University Press, 2022. 256 p.

References

1. Horbachenko, O. V. (2022). Kompetentnisnyi pidkhd u pidhotovtsi maibutnikh khudozhnykiv u zakladakh vyshchoi osvity [Competence-based approach to training future artists in higher education institutions]. *Mystetstvo ta osvita* [Art and Education], 4(106), 22–27. [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2022-4\(106\)-22-27](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2022-4(106)-22-27)

2. Kovalchuk, O. M. (2021). Akademichnyi rysunok u konteksti suchasnoi mystetskoï osvity: zberezhenia tradytsii ta innovatsiini pidkhody [Academic drawing in the context of modern art education: preservation of traditions and innovative approaches]. *Naukovi zapysky. Seriya: Mystetstvovnavstvo*, 3, 45–51.

3. Leshchenko, M. P. (2023). Osvitnie seredovyshche yak chynnyk rozvytku tvorchoho potentsialu zdobuvachiv mystetskoï osvity [Educational environment as a factor in the development of creative potential of art

education students]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*, 1, 98–106. <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2023.01/098-106>

4. Myropolska, Ye. V., & Myropolska, N. Ye. (2025). *Mystetska osvita: Genius Lokus yak motyvatsiyni impuls tvorchosti* [Art education genius locus as motivational impulse of creativity]. *Mystetstvo ta osvita* [Art and Education], 3, 34–38. [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2025-3\(117\)-34-38](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2025-3(117)-34-38).

5. Novakivska, L. V. «Moloda Ukraina» Oleny Pchilky ta yii pohliady na problemy dytiachoho chytannia [“Young Ukraine” by Olena Pchilka and her views on the problems of children's reading]. *Literaturne misto*. Onlain-biblioteka ukrainskoi literature. Retrieved from <https://litmisto.org.ua/?p=25603>

6. Pylypenko, H. (2023). Olena Pchilka v ekspozytsiino-vystavkovii diialnosti Zviahelskoho literaturno-memorialnoho muzeiu Lesi Ukrainky. *Osvita ta vykhovannia v rodyni Kosachiv* [Olena Pchilka in the exposition and exhibition activities of the Zvyahel Literary and Memorial Museum of Lesya Ukrainka. Education and upbringing in the Kosach family]. O. I. Demianiuk & A. M. Syliuk (Eds.), *Pedahohichne kraieznavstvo: stratehichni oriientyry suchasnoho pedahohichnoho protsesu*: Proceedings of the VIII All-Ukrainian Kosach Pedagogical Readings (June 22, 2023, Lutsk). Lutsk: Volynskiy IPPO, S. 144. Retrieved from <https://vippo.org.ua/files/conference/--2023--1702470030933646.pdf>

7. Prokhorova, N. A. (2016). Akademichnyi rysunok yak fundament tvorchoi hramotnosti dlia formuvannia tvorchoi osobystosti [Academic drawing as a foundation of creative literacy for the formation of a creative personality]. *Art-prostrir*, 2, 99–102. Retrieved from <https://files.core.ac.uk/download/pdf/78041897.pdf>

8. Sotnyk, L. I. (2015). Istoriia metodiv vykladannia rysunka [History of methods of teaching drawing]. *Dyzain-osvita 2015: kontseptsiiia suchasnoi mystetsko-dyzainerskoï osvity Ukrainy v umovakh yevrointehratsii*, 7, 138–142. Retrieved from <https://www.visnik.org.ua/pdf/v2015-07-23-sotnyk.pdf>

9. Cherkesova, I. H. (2025). Olena Pchilka – zirka ukrainskoho vidrodzhennia. Katalog. Navchalni y tvorchii roboty z rysunku studentiv hrupy Myst-22 ta hrupy Myst-52 [Olena Pchilka is a star of the Ukrainian renaissance. Catalogue. Educational and creative works on drawing by students of the Myst-22 group and the Myst-52

group]. Lutsk: VNU imeni Lesi Ukrainky. Retrieved from <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/28288>

10. Cherkesova, I. H. (2023). *Rysunok. Tors Venery (hipsova model)* [Drawing. Torso of Venus (plaster model)]. Vol. 1. Lutsk: VNU imeni Lesi Ukrainky. Retrieved from <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/25904>

11. Cherkesova, I. H. (2024). *Rysunok. Tors Venery (hipsova model)* [Drawing. Torso of Venus (plaster model)]. Vol. 2. Lutsk: VNU imeni Lesi Ukrainky. Retrieved from <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/23251>

12. Shevniuk, O. L. (2023). *Zahalnodydaktychni osnovy navchannia rysunka studentiv zakladiv vyshchoi khudozhnoi osvity* [General didactic background for teaching drawing to students of higher education institutions of art]. *Mystetstvo ta osvita* [Art and Education], 2(108), 10–14. [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-2\(108\)-10-14](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-2(108)-10-14)

13. Shevniuk, O. L. (2017). *Metodyka navchannia obrazotvorchoho mystetstva u vyshchykh navchalnykh zakladakh* [Methods of teaching fine arts in higher educational institutions]. Kyiv: Osvita Ukrainy.

14. Shevniuk, O. L. *Teoretychni osnovy navchannia obrazotvorchoho mystetstva u vyshchykh khudozhnykh navchalnykh zakladakh* [Theoretical foundations of teaching fine arts in higher educational institutions]. *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova* (pp. 202–206). Retrieved from <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5fa14e17-620a-4ca5-89bd-2445d764e8dc/content>

15. Eisner, E. W. (2022). *The Arts and the Creation of Mind*. New Haven: Yale University Press.

Inna Hryhorivna Cherkesova, Professor, Honored Artist of Ukraine, Professor of the Department of Fine Arts, Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine, in_dizain@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-3274-2220>

Technology for Creating Educational Compositions by Students of Specialty 023 on the Theme “Olena Pchilka as a Symbol of the Ukrainian National Revival”

The article presents the author's pedagogical experience in implementing a teaching technology for creating educational and creative compositions within the academic drawing course for Bachelor's students majoring in 023 “Fine Arts, Decorative Arts, Restoration”. The relevance of the study is determined by the

need to preserve academic traditions of art education while adapting them to contemporary sociocultural challenges, including the formation of national identity, creative motivation, and professional self-realization of future artists.

The study substantiates the pedagogical value of combining classical academic methods of plaster form analysis with creative reinterpretation of images from national cultural heritage. Using the example of creating graphic compositions based on the image of Olena Pchilka, the article reveals a step-by-step structure of the author's teaching technology, which includes conceptual-motivational, analytical-academic, creative-transformational, and presentation-reflective stages.

Special attention is paid to the creation of a Genius Locus educational environment as a motivational space that integrates academic training with cultural and historical context, thereby enhancing students' emotional engagement in the learning process. The proposed approach demonstrates that it enables a shift from reproductive task execution to conscious creative activity, fostering analytical and imaginative thinking, professional reflection, and responsible attitudes toward artistic practice.

The study concludes that integrating academic drawing with the reinterpretation of Ukrainian cultural heritage images represents an effective pedagogical tool for modernizing art education and can be recommended for teaching professional art disciplines in Ukrainian higher education institutions. Prospects for further research include adapting the proposed pedagogical technology to other professionally oriented art disciplines and employing digital and interdisciplinary approaches to create an educational and creative learning environment.

Keywords: academic drawing, educational and creative composition, art education, students of specialty 023, Genius Locus, Olena Pchilka.

Стаття надійшла до редакції 11.11.2025 р.

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2025-4\(118\)-47-52](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2025-4(118)-47-52)

УДК 72:378.147:7.05

Євгеній Сергійович Лозовий,

старший спеціаліст, викладач кафедри образотворчого мистецтва, Київський національний університет будівництва і архітектури, м. Київ, Україна, Evgeniylozovoyart@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0006-0230-4165>

Дана Асланівна Озова,

магістр, викладач кафедри дизайну, Міжрегіональна Академія управління персоналом, м Київ, Україна, ozova.gallery@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0007-6282-4813>

ЖИВОПИСНИЙ ЕТЮД ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО- ПРОСТОРОВОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ АРХІТЕКТОРІВ

У статті здійснено теоретико-методичний аналіз живописного етюду як важливого інструмента професійної підготовки майбутніх архітекторів. Обґрунтовано актуальність виконання етюдів в умовах цифровізації та переходу до компетентнісної моделі мистецької й архітектурної освіти. Показано, що етюд сприяє формуванню зорової аналітики, просторової уяви, композиційної культури та художньо-образного мислення, необхідних для подальшої проектної діяльності.

Розкрито історичні засади та сучасні тенденції розвитку етюду, уточнено його педагогічний потенціал і значення для інтеграції традиційних та цифрових технік у навчальному процесі. На основі аналізу наукових джерел визначено функціональні можливості етюдної підготовки та окреслено перспективи її подальшого удосконалення.

Ключові слова: образотворче мистецтво, академічний рисунок та живопис, майбутні архітектори, живописний етюд, цифрові технології, цифровий живопис, художньо-просторове мислення, композиційна культура.

Вступ. Формування художньо-просторового мислення майбутнього архітектора є ключовою передумовою його професійної компетентності. У сучасній архітектурній освіті це мислення вибудовується як через опанування конструктивних і технічних дисциплін, так і через систематичну художню практику, серед

елементів якої особливе значення має живописний етюд.

Етюд дозволяє студентів вчитися бачити світ у його динаміці, світлотіньових і колірних взаємодіях, що формує здатність до образного й композиційного осмислення простору.

Актуальність проблеми зростає в тлі активного розвитку цифрових тех-